

Az idő teste

Verebes György csíkszeredai kiállítása elé*

A test és az idő összefüggései, létezésünk anyagi és időbeli korlátai régóta foglalkoztatnak bennünket, halandóságunk tényét feldolgozni és elfogadni kénytelen emberek. Lehet-e az időnek teste? – tesszük fel a kérdést Verebes György festményeit szemlélve. Nyilván nem, hangzik a logikus válasz. Ám ez csak akkor igaz, ha a testen körülhatárolható fizikai anyagot értünk. Hiszen az idő nem tárgy, nem egy megfogható, megérintható valami, fizikai értelemben sokkal inkább dimenzió vagy reláció: változások sorrendje, események közti viszony.

Az idő mégis képes megtestesülni az emlékezet és a tapasztalat által, pontosabban az idő nyomai válnak az emlékezet részévé s fizikai dimenziójává: az őszülő haj, a mélyülő ráncok, a halványodó hegek, a foltossá váló bőr, a kergesedő tenyér mind-mind az idő lenyomatai. Így válik a test az idő hordozójává, pontosabban így lesz a test, s különösen az emberi test az idő egyik formája. A képzőművészet pedig egyszerre képes ábrázolni az időt, illetve az idő egyik formájaként létező testet, valamint megtestesíteni, azaz körülhatárolható fizikai anyaggá, megfogható, megérintható valamivé (műtárggyá) tenni az időt. Ez a létezés és művészet kapcsolatának paradoxona, s egyúttal annak a bizonyítéka, hogy a művészetnél nincs magasabb rendű emberi cselekedet, ugyanis az ilyen típusú teremtésre sem a tudomány, sem más emberi cselekedet nem képes. Mindez egybecseng azzal, amit Nietzsche vallott a művészetéről, ami szerinte az ember alapvető metafizikai tevékenysége, ebből következően az emberi tevékenység legmagasabb formája.

A kulcs mégiscsak az ember, mert az idő végül is csak számunkra és általunk létezik, mert mi számoljuk, mi mérjük, s mi tartjuk számon, senki és semmi más. Arisztotelész nyomán mondhatjuk, hogy az idő számlálása a lélek műve, azaz ugyan az idő tőlünk függetlenül is létező dimenzió, de időtudat csak lélekkel van. Pontosabban, mi magunk vagyunk az idő: Martin Heidegger valahogy úgy látta, hogy az idő nem testesül meg valamiben, hanem maga az emberi lét az idő „teste”.

Emberi létünk sebezhetősége, testünk változása, lassú vagy néha egészen gyors elmúlása, azaz létezésünk végesége teszi az időt tapinthatóvá, az elvontat konkrétá. Az

általunk létrehozott műtárgyak, így Verebes György festményei is csak látszólag ábrázolják az időt s annak múlását vagy a testre gyakorolt hatását, valójában maguk is testté vált időként vannak jelen. A festészet tehát nem ábrázolja az időt, hanem megtestesíti azt. Ráadásul a festészet arra is képes, amire a film vagy a fotó kevésbé alkalmas: egy pillanatba sűríteni több időt: egyszerre tud megmutatni egy mozdulatot vagy tekintetet, s az előtte és az utána történeteket is. Feltárja azt, ami már rég nincs, de mégis jelenvaló. Verebesnél ez leginkább *A köztes lét arcai* című sorozatában valósul meg, azzal együtt, hogy ezeken a festményeken az a tibeti buddhizmus tanítása szerinti, a halál és az újjászületés közötti átmeneti állapot is vizualizálódik, amelyben a lélek a fizikai test elhagyása után tartózkodik. Azt is mondhatnánk, hogy ez az időn (és a testen) kívüli állapot, de Verebes festményein mégis ott van az idő teste is, a halott emberek arcában, s a körülöttük lebegő lelkekben.

Mindebből semmit sem von le, hogy Verebes festészetének kitapintható a koncepciózussága, struktúrája, tematikus blokkokat szervező, következetesen használt stílusjegyei mögött kezdetben nem volt alkotói tudatosság, azaz, hogy ösztönösen talált rá a témáira, vagy inkább talált órá a téma. „Az első arc úgy jelent meg a képfelületen, mintha felhőből bújt volna elő. Nem volt semmiféle előzetes koncepció vagy szándék, egyszerűen csak észrevettem, hogy ott van, eleinte alig felismerhetőn, de később, ahogy a szemem hozzászokott a látványhoz, egyre kivehetőbben, végül szinte sugárzón” – nyilatkozta az alkotó 2025-ben. „Nem tehettem mást, minthogy elfogadom. Ahogy jöttek sorba, csak felismernem kellett őket. Arcok, kezek.” S bár *A köztes lét arcai* képein is látszólag mozgásban vannak a testek vagy az attól elváló lelkek, valójában ez nem mozgásábrázolás, hanem időemlékezet.

Verebesnél a test nem egyszerűen csont és hús, a húrsza feszülő bőr, szőr, szaru és köröm összessége. Sokkal inkább az a mód, ahogyan a létezés „megjelenik”, és jelenvalóvá válik. A test teszi láthatóvá a láthatatlant, s az időnek a megtestesülési folyamata izgatja őt. Testábrázolásai formát adnak azoknak, amik különben szétesnének, legyen szó akár a csukott szemű arcokat ábrázoló képeiről, akár

* Elhangzott a Csíki Székely Múzeumban 2026. február 5-én.

a *Mudra*-sorozat kezeiről vagy a *Szómaszéma*-ciklus arc nélküli élő vagy halott alakjairól. Verebesnél teste van az időnek, teste van az emlékezetnek, teste van a fájdalomnak, a kiszolgáltatottságnak, teste van a profánnak, s teste a szentnek. Nincs nála sem múlt, sem jelen vagy jövő, csak testté vált, kifeszített idő, s ebben visszaköszön Einstein azon gondolata, hogy a múlt, jelen és jövő közti különbség csak „makacs illúzió”. A mi illúziónk. Verebes képein nem fontos a történet, a narrativitás, a világ nála sem történik, hanem van.

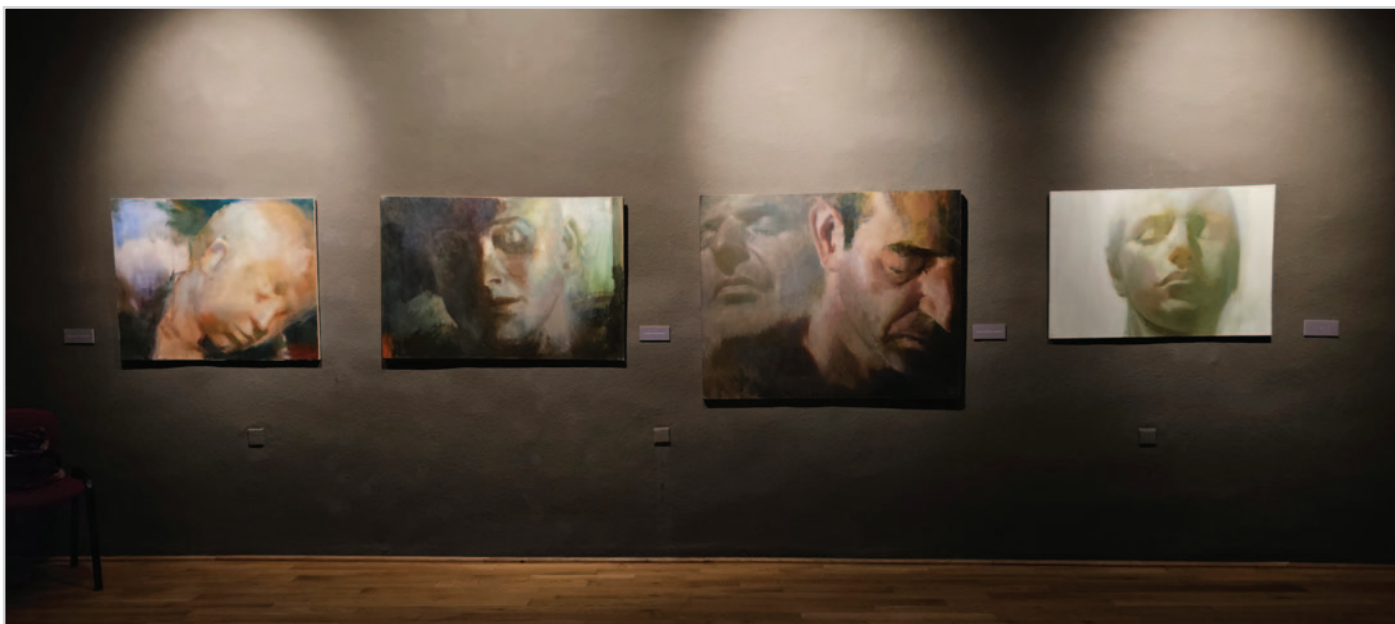
Bár Verebes Györgyöt érdeklik mind az európai, mind a keleti filozófia számos kiemelkedő alakjának tanításai, mégsem akarja megmagyarázni Arisztotelész, Szent Ágoston, Heidegger vagy éppen Einstein idővel és térrel, az idő testével kapcsolatos tételeit, pusztán reflektál rájuk, s ezáltal használja őket. Úgy bánik az idővel, mintha anyag lenne: nyújtja, sűríti, sebezhetővé teszi. Vagyis időt csinál, nem pedig ábrázolja. Művei többségéről a befejezetlenség szó jut az eszünkbe, mintha félbehagyta volna a festésüket. A befejezetlenség a tökéletlenség képzetét, a hiány érzetét indukálja, ám Verebes munkáit egyáltalán nem érezzük tökéletlennek. Éppen az a lényeg, hogy valami hiányzik róluk, olyan, mintha még készülnének, mintha benne lennének az alkotás idejében, a történésben. Éppen ez a „készülés” a fontos, mert így képes leginkább megragadni az időt. Azt az időt, ami nem múlik, hanem van, s közben alakít bennünket, ezért vannak nála kifacsart testek, elkenődő, azonosíthatatlan arcok, homályos alakok. Rudolf Anica Verebes György munkásságát bemutató, 2024-ben megjelent kötetében is kiemeli, hogy a *Szómaszéma* képein nem látszanak az arcok, „elnagyoltak, az elemelt éteriséget, a látomásosságot a testeket kö-

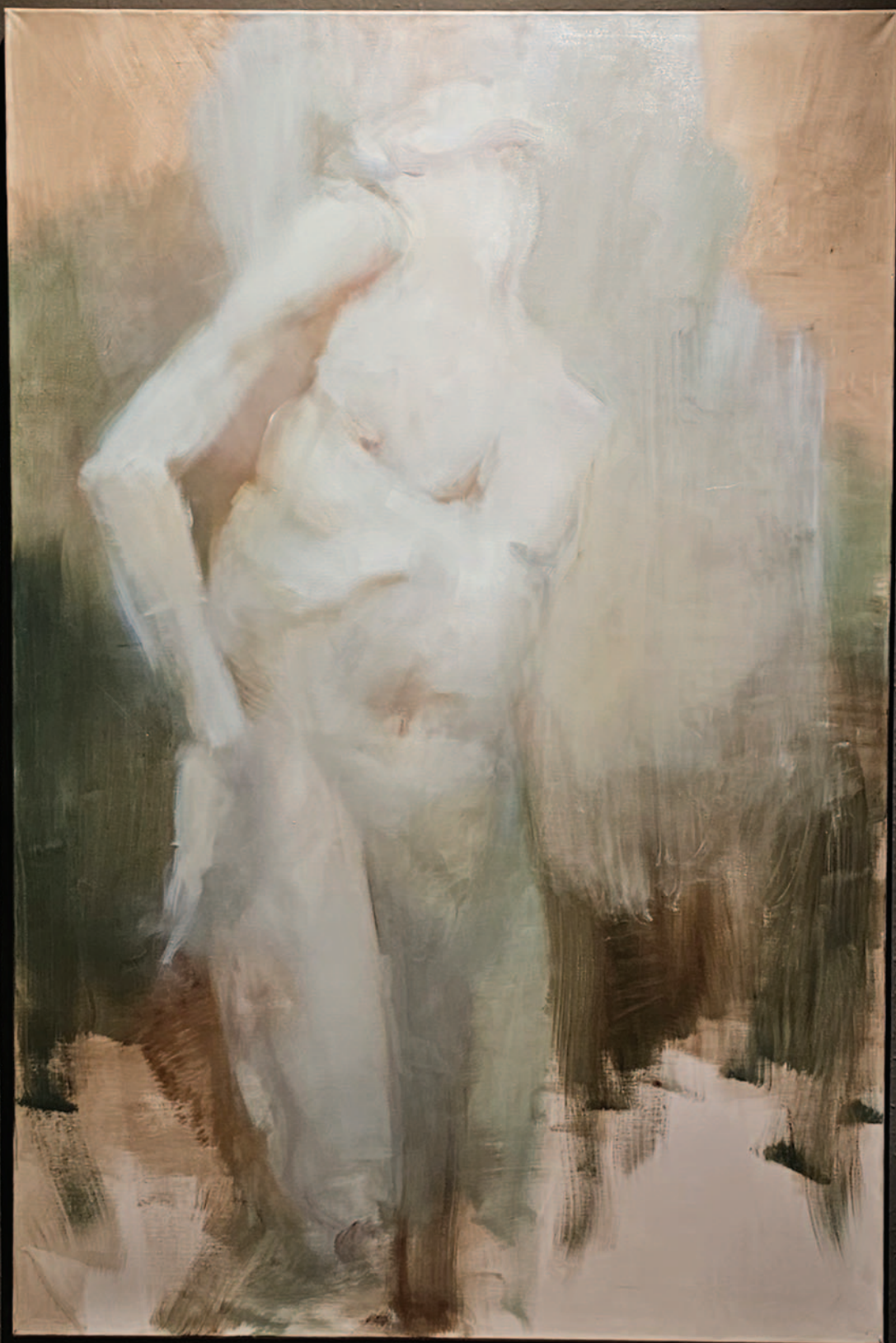
rülvevő, auraszerű fény fokozza. A művész mintha azt a transzcendens pillanatot akarná rögzíteni, amikor a lélek »levetkezi a testet«, és az utoljára megmozdul. Ez a mozdulat merevedik ki és oldódik fel a lendületes ecsetvonásokkal felvitt kékes-zöldek, szürkék, barnák telítetlenségében, lágyágában.”

Verebes nagyon tud festeni, a szónak az akadémikus értelmében is. A szanszkrit eredetű *mudra* szóval leírt szimbolikus vagy szertartásos kézmozdulatokat megidéző alkotásai úgy elevenítik fel bennünk a művészettörténet legnagyobb alakjainak (Leonardónak, Michelangelónak, Rembrandtnak vagy Caravaggiónak) a képeit és mesterségbeli tudását, hogy nincs bennünk semmilyen utánérzés: Verebes saját művészi nyelvet és önálló vizuális világot teremtett. S arra is képes volt, hogy a XX. század mindent lebontó és újraértelmező avantgárd törekvései után elhitesse velünk, lehet újat és érvényeset teremteni a figuratív festészetben az emberi test – vásznon, ecsettel és festékkel történő – ábrázolása során. És ez azért volt lehetséges, mert nem akart megfelelni azoknak a kurátori és műkritikusi elvárásoknak, amelyek mentén a korszerűség és a progresszió fogalmát definiálták, s teszik mind a mai napig, úgy állítva be a művészettörténet folyamatát, mintha az csak folyamatos, lineáris fejlődéssel lenne leírható. Az alkotóra nagy hatást gyakorló, *Lázadás a modern világ ellen* című Julius Evola-kötet kapcsán azt Rudolf Anica is kiemelte, hogy az előbbi felfogással szemben az ember földi életének eseményeit, s szűkebb értelemben a művészi életutat is „vissza-visszatérő, ciklikus, sőt spirális haladás jellemzi. A festő pedig képes a különféle meditációs objektumokból szövetet képezni. E felfogás mai értelemben nem kifejezetten »korszerű«, de Verebes nem is szán-

Az idő teste –
Verebes György
kiállítása,
2026
Fotó: Verebes
Nagy Edit
© Verebes
Nagy Edit

Az idő teste –
Verebes György
kiállítása,
2026
Fotó: Verebes
Nagy Edit
© Verebes
Nagy Edit

Felt / Sun

dékozik ennek megfelelni. Ez azonban nem valamiféle naivitás vagy dacos tradicionalizmus a részéről, hanem a kontinuitás mély megértése.”

Verebes György alkotói világára jellemző, szinte már pasztelles zöldék és kékek, az arcok és a testek sárgába oltozott rózsaszínjei kapcsán joggal jegyzi meg Rudolf Anica, hogy „a színvilág szinte monokróm. A föld, de az enyészeti színei is ezek; a penész, a bomlás, azaz az anyag elmúlása mind felidéződik, és az alakra vetülő fénnel kiegészülve magasztos, szinte túlvilági érzetet kelt.”

Az eddigiekben kifejtett tudatosság, a hagyomány tiszteletén alapuló szelíd lázadás, valamint az intellektuálisan megalapozott, a magas színvonalú mesterségbeli tudást alapnak tekintő attitűd jellemzi a most hatvanéves Verebes Györgyöt. Művei segítségével talán közelebb kerülünk azoknak a régóta érvényes kérdéseknek a megválaszolásához, amelyek a test és az idő összefüggéseivel, létezésünk anyagi és időbeli korlátaival kapcsolatosak. Amit a Verebes-festményeket szemlélve egyszerűen csak így teszünk fel: lehet-e az időnek teste?

Az idő teste – Verebes György kiállítása, 2026
Fotó: Verebes Nagy Edit
© Verebes Nagy Edit

